

ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางไซเบอร์

Law enforcement issues on Cyberbullying

จักรกฤษณ์ วรวิทย์* มธุริน พงศกรพาณิชย์* อภิชัย วิลาวรรณ*

Jugkrit Vorawee* Mathurin Phongsakonphanit* Apichai wilawan*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์*

Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Rajanagarindra University

บทคัดย่อ

"การกระทำความผิดทางไซเบอร์" เป็นการกลั่นแกล้ง การให้ร้าย การด่า หรือการรังแกผู้อื่นทางสื่อสังคมต่าง ๆ ในอดีตการกลั่นแกล้งเป็นส่วนหนึ่งของวัยเด็กเป็นเรื่องธรรมดาที่ยอมรับกันในสังคม แต่ปัจจุบันมีการกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ซึ่งมีความรุนแรงกว่าแบบเห็นหน้ากัน เพราะสามารถกระทำได้ทุกที่ทุกเวลา ทั้งในและนอกประเทศ และอาจมีผู้พบเห็นเป็นจำนวนมาก ผู้ถูกระทำความผิดทางไซเบอร์ได้ผลเสียต่อสุขภาพกาย จิตใจ ทรัพย์สิน และอาจนำมาสู่การทะเลาะวิวาทได้ แต่การดำเนินการทางกฎหมายกับผู้กระทำความผิดทางไซเบอร์ทำได้ยาก ผู้ถูกระทำความผิดทางไซเบอร์ยังไม่ได้ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร เหตุผลสำคัญเพราะประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและเอาผิดกับการกระทำความผิดทางไซเบอร์โดยเฉพาะทั้งทางแพ่งและทางอาญา การดำเนินคดีมีอุปสรรคเรื่องการแสวงหาพยานหลักฐาน ทั้งยังต้องมีอุปสรรคทางสังคม เช่น ผู้ปกครองยังไม่ได้สร้างความเข้าใจให้บุตรหลานเกี่ยวกับการใช้โซเชียลมีเดีย เด็กหรือเยาวชนที่ถูกกลั่นแกล้งไม่กล้าบอกผู้ปกครองเพราะกลัวจะถูกห้ามไม่ให้ใช้โซเชียลมีเดียในอนาคต ทำให้มีการกระทำความผิดทางไซเบอร์มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จึงต้องเร่งศึกษาเพื่อจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและเอาผิดกับการกระทำความผิดทางไซเบอร์โดยเฉพาะ ในระหว่างยังไม่มีกฎหมายเฉพาะให้บังคับกฎหมายที่อยู่อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีการกระทำซ้ำควรเพิ่มความรุนแรงในการบังคับใช้กฎหมาย

คำสำคัญ : การกระทำความผิด การกระทำความผิดทางไซเบอร์ กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางไซเบอร์

Abstract

"Cyberbullying" is bullying, slander or scolding on social media. Nowadays cyberbullying is more intense than face-to-face bullying. because it can be done anywhere, anytime both inside and outside the country and may have seen by a large number of people. Victims have a negative impact on their physical and mental health and may lead to quarrels. However, taking legal action against offender is difficult. Victims are not as protected as they should be. The main reason is because Thailand does not have laws on the prevention and prosecution of cyberbullying, especially civil and criminal. The prosecution had obstacles in seeking evidence and court jurisdiction. There are also social barriers, for example, that parents

are unable to understand their children's use of social media. Children who have been bullied do not dare to tell their parents for fear of being banned from using social media in the future causing cyberbullying to increase. Therefore, it is necessary to study in order to regulate laws on the prevention and prosecution of cyberbullying in particular. While there is no specific law, it is necessary to effectively enforce existing laws. If there are repeated acts, the law enforcement should increase intensity.

Keywords: bullying, Cyberbullying, Law on Cyberbullying

1. บทนำ

"การกระรานทางไซเบอร์" หมายถึง การกลั่นแกล้ง การให้ร้าย การด่า การข่มเหง หรือการรังแกผู้อื่นทางสื่อสังคมต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ (มติของการประชุมคณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ, 2562) กล่าวคือ รูปแบบการกระรานมักเป็นการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ยังมีเรื่องการแสวงหาประโยชน์ทางทรัพย์สิน (กรุงเทพธุรกิจ, 2563) คุณคามทางเพศ (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563) บทความนี้ผู้เขียนมุ่งเน้นการกระรานทางไซเบอร์ในรูปแบบการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต ในอดีตการกลั่นแกล้งเป็นส่วนหนึ่งของวัยเด็กและถือเป็นประสบการณ์ที่เป็นที่ยอมรับ (Susan P. Limber et al., 2003) จะเป็นเรื่องธรรมดาจึงไม่เคยส่งสัญญาณอันตรายเตือนใด ๆ จนมาถึงในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาเหตุการณ์ที่กระตุ้นให้เกิดความสนใจอย่างจริงจัง (McCarthy et al., 2001) และนำไปสู่การยอมรับทั่วโลกว่าการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตเป็นปัญหาสังคมที่ต้องได้รับการแก้ไข (Campbell, 2005) เนื่องจากมีผู้คนมากมายในช่วงวัยเด็ก วัยรุ่น และสำหรับบางคนต่อไปจนถึงวัยผู้ใหญ่เคยมีประสบการณ์การถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต เป็นพฤติกรรมกระทำที่ก้าวร้าว กระทำโดยกลุ่มหรือบุคคลซ้ำๆ กับเหยื่อที่ไม่สามารถปกป้องตัวเอง (Peter K. Smith et al., 2003) การกระรานทางไซเบอร์ในบางแหล่งข้อมูลอาจใช้คำว่า "การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต" หรือ "การกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์" (cyberbullying) ซึ่งสาเหตุเกือบทั้งหมด มักเริ่มก่อตัวจากความขัดแย้ง ความเห็นต่าง หรือมีกรณีพิพาทระหว่าง 2 คน ลูกหลานจนเป็นชนวนของการกลั่นแกล้งกันในโลกออนไลน์ นอกจากนี้ผู้คนยังเข้าใจว่าโซเชียลมีเดียคือพื้นที่ส่วนตัว สามารถใช้ระบายความรู้สึกได้ ถ้อยคำที่ใช้โพสต์จึงออกแนวจนแรง โพสต์เสียดสี หรือสร้างความเสียหายให้อีกฝ่ายและแสดงอารมณ์แกล้งออกมาได้อย่างเต็มที่โดยไม่ต้องเกรงใจ จากการศึกษาของวีริวิญญ์ เลิศรัตน์ธำรงกุล (2563) พบว่าพฤติกรรมที่มีความเสี่ยงระดับสูง คือ การรับเพื่อนในสื่อสังคมออนไลน์ที่ไม่รู้จักกันมาก่อน เป็นปัจจัยหลักที่นำไปสู่การกลั่นแกล้งในรูปแบบต่าง ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ จิราภา พึงบางกรวย (2563) เห็นว่า การมีบุคคลอื่นที่ไม่เคยรู้จักมาขอเป็นเพื่อนย่อมมีความเสี่ยงในการถูกกลั่นแกล้งสูงกว่าคนที่เคยรู้จักกันในพื้นที่จริง เนื่องจากบริบทของบุคคลที่มีความรู้จักคุ้นเคยกันจะเกิดความเกรงใจ หรือมีความหวาดกลัวในผลของการกระทำ ตรงกันข้ามกับบุคคลที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อนเมื่อมีการแสดงความคิดเห็นที่โต้แย้งหรือขัดกันอาจนำไปสู่การกลั่นแกล้งกันในพื้นที่ไซเบอร์ได้ ดังที่เราพบเห็นกันได้ในรูปแบบของการใช้

ข้อความหายากาย รุนแรง ดูถูกเหยียด หยาม รวมถึงการใช้รูปภาพหรือคลิปวิดีโอล้อเลียน เป็นต้น การระรานทางไซเบอร์จึงเป็นปัญหาสังคมที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและเอาผิดโดยเฉพาะเกี่ยวกับการระรานทางไซเบอร์ เมื่อมีการกระทำเกิดขึ้นมีการปรับใช้กฎหมายที่มีอยู่ซึ่งยังไม่ครอบคลุมทั้งหมด อีกทั้งกฎหมายเหล่านั้นมีอัตราโทษเบา เช่นบางกรณีเป็นเพียงความผิดลหุโทษ เมื่อเปรียบเทียบกับผลเสียหายที่เกิดขึ้น ผู้ถูกระรานทางไซเบอร์มักพบในนักเรียนและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นในทุกประเทศทั่วโลก ประเทศไทยมีสถิติการกลั่นแกล้งกันในโรงเรียนสูงเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากประเทศญี่ปุ่น และจากการสำรวจพบว่าเด็กร้อยละ 43 คิดจะตอบโต้เอาคืน สิ่งที่จะนำไปสู่ผลกระทบที่รุนแรงขึ้น (กรมส่งเสริมสุขภาพจิต, 2563) และอาจนำไปสู่การกระทำความผิดอย่างอื่น โดยที่ผู้ระรานทางไซเบอร์ตั้งใจจะล่อลวงละเมิด ช่มชู้ และคุกคามเหยื่อไซเบอร์ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ซ้ำแล้วซ้ำอีก เช่น การส่งข้อความ อีเมล และข้อความวิดีโอ (Magdalena Marczak et al., 2010 ; Justin W. Patchin et al., 2012) ที่ผ่านมามีงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าเหยื่อวัยรุ่นที่ถูกกลั่นแกล้งได้รับความเดือดร้อนต่างๆ (Tanya Beran et al., 2007) นำไปสู่อาการซึมเศร้าได้ และปัญหาทางจิตใจอื่นๆ เช่น ความเครียดความเหงา ความวิตกกังวล ความไม่มั่นใจในตัวเอง (Russell A. Sabella et al., 2013 ; Foody et al., 2015; Catarina Katzer et al., 2009) จนมีความคิดฆ่าตัวตาย (Yotaro Katsumata, 2008) และมีการฆ่าตัวตายเกิดขึ้น (Norma Ghamrawi et al., 2013) นอกจากปัญหาทางกฎหมายแล้วยังมีอุปสรรคทางสังคม เช่น ผู้ปกครองยังไม่ได้สร้างความเข้าใจให้บุตรหลานในการใช้สื่อโซเชียลที่ถูกต้อง และไม่ได้สอดส่องการใช้ เด็กหรือเยาวชนที่ถูกกลั่นแกล้งไม่กล้าบอกผู้ปกครอง (Marilyn A. Campbell, 2005) เพราะมีความกังวลว่าจะถูกห้ามไม่ให้ใช้อินเทอร์เน็ตหรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในอนาคต เป็นต้น ภาครัฐในหลายประเทศยังไม่แนวทางแก้ไขเพื่อไม่ให้เกิดการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต (Jaana Juvonen et al., 2008)

จากปัญหาที่กล่าวมาบทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการระรานทางไซเบอร์ โดยศึกษาถึงรูปแบบการระรานทางไซเบอร์ ปัจจัยเสี่ยงและผลที่ตามมา ทบทวนกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบัน ศึกษาปัญหาทางกฎหมายที่ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างแท้จริง โดยการรวบรวมข้อมูลเอกสาร (Documentary Search) จากผลงานวิจัย บทความเอกสารทางวิชาการ ตำรา คำพิพากษาของศาลฎีกา และการสืบค้นข้อมูลจากสื่อออนไลน์ เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขการระรานทางไซเบอร์ อันเป็นผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของผู้ถูกระรานและครอบครัวของผู้ถูกระรานทางไซเบอร์ และอาจนำไปสู่การกระทำความผิดอย่างอื่นในอนาคตได้

2. รูปแบบของการระรานทางไซเบอร์

การระรานทางไซเบอร์ หรือการกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์คล้ายกับการกลั่นแกล้งแบบดั้งเดิม (คือการกลั่นแกล้งกันต่อหน้า) มาถึงศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมไร้พรมแดนทั้งในแง่ของพื้นที่และเวลาที่มีการระราน หรือการกลั่นแกล้งกระทำโดยอาศัยเทคโนโลยีผ่านช่องทางออนไลน์ พบรูปแบบการระรานทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นบ่อยมีดังนี้ (Amnesty International Thailand, 2564)

2.1 การทำให้อับอาย สร้างความเสียหายต่อผู้ถูกระทำ

โดยส่วนใหญ่มักจะเป็นการระราน หรือการกลั่นแกล้งที่มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความอับอาย และความเสียหายต่อบุคคลอื่นโดยเจตนาใช้ถ้อยคำในเชิงลบ ข้อความที่มีเนื้อหาก้าวร้าว การหมิ่นประมาท ไม่ว่าจะเป็นการโพสต์คำทอ ล้อเลียน ใส่ร้าย ชูทำร้าย พาดจาใส่เสียด เหยียดเพศสภาพ และความเป็นชาติพันธุ์ ผ่านช่องทางการสนทนาหรือการโพสต์อย่างโจ่งแจ้งบนโซเชียลมีเดีย เจตนาเพื่อทำให้ผู้ถูกระทำไม่พอใจ (Janis Wolak et al., 2007) ให้ผู้ถูกระทำได้รับความอับอาย ใช้ถ้อยคำมุ่งหมายที่จะทำลายชื่อเสียงของผู้ถูกระทำ (Feinberg T. et al., 2009)

2.2 การประจาน

การประจานกระทำด้วยรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นประจานเป็นภาพ หรือคลิปวิดีโอ เช่น นำคลิปอนาจาร คลิปที่ผู้ถูกระทำโดนถูกรุมทำร้าย รุมแกล้งไปโพสต์บนโซเชียลมีเดีย ก่อให้เกิดการแสดงความคิดเห็นจากบุคคลอื่นที่เสียหายต่อผู้ถูกระทำ ซึ่งภาพหรือคลิปวิดีโอเหล่านี้ได้รับการความสนใจจากโลกออนไลน์อย่างมาก (Katz A., 2014) ทำให้ผู้ถูกประจานได้รับผลกระทบทางจิตใจ อาจมีภาวะของการซึมเศร้า ความวิตกกังวล (ไทยรัฐออนไลน์, 2563)

2.3 การแอบอ้างตัวตนของผู้อื่น

ผู้กระทำผิดปลอมตัวเป็นคนอื่นในการสื่อสารกับผู้อื่น อินเทอร์เน็ตทำให้คนอื่นใช้ตัวตนปลอมเห็นได้บ่อยในโซเชียลเว็บไซต์เครือข่ายเช่น Facebook และ MySpace อาจมีผลสืบเนื่องจากการให้ผู้อื่นล่วงรู้ถึงรหัสผ่านแอปพลิเคชันหลักที่ใช้ประจำในการทำธุรกรรมในพื้นที่ออนไลน์ หรือการให้บุคคลเป็นผู้สมัครแอปพลิเคชันให้ อาทิ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม หรือไลน์ ซึ่งอาจตกเป็นเหยื่อถูกระรานเพราะถูกสวมรอยใช้เฟซบุ๊ก โพสต์ข้อความหยาบคายใส่ร้ายบุคคลอื่น โพสต์รูปอนาจาร คลิปวิดีโอลามก หรือสร้างความเสียหายในรูปแบบต่างๆ โดยผู้ถูกระรานไม่รู้ตัว (Amnesty International Thailand, 2564)

2.4 ผู้กระทำแยกตนออกจากกลุ่มออนไลน์

ผู้กระทำแยกตนออกจากกลุ่มออนไลน์ที่สื่อสารตามปกติไปอยู่ในรูปแบบอื่น เช่น อยู่ในเกมส์ การส่งข้อความ แชนท์ หรือกลุ่มโซเชียลเน็ตเวิร์ก (Del Siegle, 2010) หรือการสร้างโปรไฟล์ บล็อก หรือเว็บไซต์ออนไลน์ปลอมโดยไม่ได้แอบอ้างเป็นบุคคลใด รูปแบบของการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตมักเป็นข้อมูลที่น่าอับอาย ส่วนใหญ่เผยแพร่ข้อมูลเท็จ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำร้ายชื่อเสียงของบุคคล (Aiman El Asam et al., 2016)

2.5 ชูเชิญเอาเงินโดยอ้างว่าจะเผยแพร่ความลับ (blackmail)

ผู้กระทำมีเจตนาเอาความลับหรือภาพลับของบุคคลอื่นมาเปิดเผยผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทำให้มีการแชร์ต่อกันไปอย่างกว้างขวาง หรือการใส่ร้ายป้ายสี เช่น ตัดต่อรูปภาพที่เกินจริงไปในทางที่ไม่เหมาะสม หรือการแอบถ่ายภาพหลุดและแชร์ส่งต่อกันในโลกออนไลน์ บางครั้งยังส่อไปในทางคุกคามทางเพศด้วยภาพ

เปลือยหรือภาพอนาจาร โดยที่ผู้รับไม่ต้องการเปิดเผย แล้วมีการข่มขู่กรรโชกทางเพศบนโลกไซเบอร์ (Sextortion) เรียกเงิน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1188/2561) เช่น โดนแฟนเก่าขู่ว่าจะเอาภาพลับส่วนตัวที่เคยถ่ายตอนอยู่ด้วยกันไปปล่อยบนโลกออนไลน์ โดยเรียกเงินเพื่อแลกกับการที่จะไม่ทำตามคำขู่ หรือเด็กสาวเปิดกล้องทำกิจกรรมทางเพศ แล้วถูกอีกฝ่ายบันทึกคลิปไว้ นำมาข่มขู่ว่าจะนำไปประจาน หากไม่ส่งคลิปใหม่ไปให้ หรือออกมาเจอกัน (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563)

2.6 การขโมยอัตลักษณ์ (Identity Theft)

คล้ายกับการแอบอ้างชื่อ แต่ลักษณะนี้เป็นการแอบเอาอัตลักษณ์ของบุคคลอื่นไปสร้างตัวตน การขโมยอัตลักษณ์ คือการขโมยลักษณะเฉพาะตัว ได้แก่ ข้อมูลที่ใช้ระบุตัวตน ข้อมูลใช้ในการติดต่อสื่อสาร หรือใช้ค้นหาบุคคล หรือเป็นข้อมูลที่ใช้ร่วมกับข้อมูลอื่นเพื่อระบุตัวบุคคล หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ข้อมูลส่วนบุคคล เป้าประสงค์ที่ทำให้เกิดภัยคุกคามในโลกไซเบอร์ ส่วนหนึ่งเกิดมาจากการแสวงหาเงินและกำไรบนโลกอินเทอร์เน็ต (สุพล พรหมมาพันธุ์, 2019) อีกทั้งยังสามารถสร้างความเสียหายให้กับผู้ตกเป็นเหยื่อได้อีกด้วย

2.7 การหลอกลวง

เป็นข่าวที่ถูกพูดถึงบ่อยๆ ที่ผู้มีชื่อเสียงหลายคนตกเป็นเหยื่อของกลุ่มมิจฉาชีพ หลอกลวงให้ผู้คนหลงเชื่อ โดยสวมรอยเป็นบุคคลที่เป็นที่รู้จักและเป็นทีนบถอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ผู้เสียหายโอนเงินไปให้ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ให้อุ่นใจข้อมูลบัตรเครดิตจากธนาคาร หรือหลอกว่าได้รับรางวัลที่มีจำนวนเงินมหาศาลแต่ต้องมีการส่งข้อมูลส่วนบุคคลมาให้ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2561) หรือการทำให้บุคคลเป้าหมายชื่นชมในภาพลักษณ์จนมีการนัดเจอเพื่อหลอกให้มีเพศสัมพันธ์ หรือทำอนาจาร (AMNESTY INTERNATIONAL THAILAND, 2564)

3. กลุ่มเสี่ยงที่จะถูกระรานทางไซเบอร์และผลกระทบ

กลุ่มเสี่ยงสูงที่จะถูกระรานทางไซเบอร์ คือกลุ่มเด็กและเยาวชน จากการศึกษาของ วีรวิทย์ เลิศรัตน์ อัจฉกุล(2564) พบว่า นักเรียนที่ถูกกลั่นแกล้งในพื้นที่ไซเบอร์ คิดเป็นร้อยละ 54.57 และนักเรียนหญิงมีโอกาสถูกกลั่นแกล้งมากกว่านักเรียนชาย สอดคล้องกับรายงานสถิติการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตในสหราชอาณาจักร (ChildLine, 2014) พบว่าผู้ถูกกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ร้อยละ 69 เป็นบุคคลอายุระหว่าง 13 ปีถึง 22 ปี และร้อยละ 20 ของผู้ถูกกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ถูกจัดว่ารุนแรงมากและสองครั้ง การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตยังแพร่หลายมากขึ้นในหมู่วัยรุ่นระดับมัธยมศึกษา (Marilyn A. Campbell et al., 2010) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยจำนวนมากที่พบว่าเด็กผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะรายงานการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตมากกว่าเด็กผู้ชาย (Shari Kessel Schneider et al., 2012; Peter K. Smith et al., 2008) ความเสี่ยงที่จะถูกกลั่นแกล้งบน Facebook มากกว่าเว็บไซต์อื่นๆ (Aiman El Asam et al., 2016) การกลั่นแกล้งบนอินเทอร์เน็ตจึงกลายเป็นความกังวลของสังคมมากขึ้น เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีขยายตัวอย่างรวดเร็ว (Shari Kessel Schneider et al., 2012; Robert Slonje Smith et al., 2008) นอกจากนี้ จาก

การศึกษาของ Robert Slonje et al., 2008 พบว่าการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นนอกสถานที่เรียน (Marilyn A. Campbell : 2005) ซึ่งมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างมาก (Natasha Pearce et al., 2011) ผลกระทบถึงบรรยากาศในโรงเรียน (DM Smit, 2015) และยังพบความเชื่อมโยงระหว่างการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตนำมาสู่การใช้ความรุนแรงในสังคม (Esther Calvete et al., 2010) มีอาการซึมเศร้า และปัญหาทางจิตใจจนมีความคิดฆ่าตัวตาย (Yotaro Katsumata, 2008) และมีการฆ่าตัวตายเกิดขึ้น (Norma Ghamrawi et al., 2013)

4. กฎหมายที่บังคับใช้กับการกระทำความผิดทางไซเบอร์ในปัจจุบัน

ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและเอาผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางไซเบอร์ โดยเฉพาะ มีเพียงกฎหมายบางฉบับที่นำมาปรับใช้กับกรณีลักษณะนี้ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีโทษทางอาญา และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการเรียกค่าทดแทนความเสียหาย แต่ก็ไม่ครอบคลุมทั้งหมดต้องพิจารณาตามข้อเท็จจริงเป็นกรณีๆ ไป ดังนี้

4.1 ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 326 บัญญัติว่า “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 328 บัญญัติว่า “ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท”

บทบัญญัติสองมาตราข้างต้นเป็นกฎหมายหมิ่นประมาท ยังมีพิจารณาเรื่องถ้อยคำที่ใช้กลั่นแกล้ง ล้อเลียนกันนั้นต้องสามารถเป็นจริงได้ หรือถ้อยคำที่ใช้ไม่ถึงขนาดทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง ก็จะไม่เป็นความผิด ซึ่งความผิดฐานหมิ่นประมาทต้องเป็นการกล่าวยืนยันข้อเท็จจริง และต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่เป็นไปได้ (ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, 2556) และความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 ต้องมีบุคคลที่สาม (หยุด แสงอุทัย, 2546) เช่นนี้หากเป็นการส่งข้อความผ่านสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ถึงผู้ถูกกลั่นแกล้งโดยตรง ไม่มีเจตนาให้บุคคลที่สามทราบถึงข้อความนั้นก็ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาท จากการศึกษาของ ชาญวิทย์ พรนภดล (2560) พบว่า รูปการกลั่นแกล้งออนไลน์ที่พบมากที่สุดในประเทศไทยคือการโดนล้อเลียนปมด้อย และถูกตั้งฉายา ซึ่งถ้อยคำอาจไม่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาท จึงไม่สามารถนำกฎหมายหมิ่นประมาทมาปรับใช้ลงโทษผู้กระทำได้

มาตรา 392 บัญญัติว่า “ผู้ใดทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือความตกใจ โดยการขู่เข็ญ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 397 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ ต่อผู้อื่น อันเป็นการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือกระทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท”

แม้ว่าการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือกระทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญจะเป็นความผิดอาญาตามมาตรา 397 (ทวิเกียรติ มินะกนิษฐ, 2555) แต่การกลั่นแกล้งออนไลน์จะมีลักษณะรุนแรงถึงกับเป็นการรังแก ข่มเหง คุกคามหรือไม่ หรือมีลักษณะที่ทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญหรือไม่ ยังเป็นเรื่องที่ต้องตีความตามแต่ละกรณี (เมธินี สุวรรณกิจ, 2560) อีกทั้งบทบัญญัติ 2 มาตราข้างต้นเป็นความผิดลหุโทษ ซึ่งมีอัตราโทษไม่ร้ายแรงที่จะยับยั้งผู้กระทำได้ และอาจจะบังคับด้วยการยินยอมจ่ายค่าปรับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 37 ระบบกฎหมายปัจจุบันส่งผลให้การระรานทางไซเบอร์ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างแท้จริง

4.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

มาตรา 11 อาจนำมาปรับใช้กับการกลั่นแกล้งออนไลน์ได้ในกรณีที่มีการส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์เพื่อกลั่นแกล้งบุคคลเป็นจำนวนมากจนรบกวนการใช้ระบบคอมพิวเตอร์โดยปกติสุข ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท ซึ่งมาตรา 11 มีวัตถุประสงค์คุ้มครองบุคคลจากสแปมเมล (Spam mail) ที่จัดส่งไปยังผู้รับเป็นจำนวนมากเพื่อโฆษณาและจำหน่ายสินค้า จนอาจก่อให้เกิดปัญหาการรบกวนและการหลอกลวงผู้บริโภค

มาตรา 14 กรณีนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลที่เป็นเท็จทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือข้อมูลที่มีลักษณะอันลามก ซึ่งคนอื่นสามารถเข้าไปดูข้อมูลนั้นได้ ทำให้ผู้อื่นเสียหาย ทั้งผู้นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์และผู้เผยแพร่ส่งต่อ จะมีความผิดต้อง ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ดังนั้น หากผู้ส่งใช้ที่อยู่อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) ของตนเองไปยังผู้รับเพียงคนเดียว มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1188/2561 ได้วินิจฉัยว่ามีเพียงจำเลย (ผู้ส่ง) เท่านั้นที่รู้รหัสผ่านเข้าไปในระบบคอมพิวเตอร์ส่งไปยังบุตรสาวของโจทก์ (ผู้เสียหาย) เพื่อประจานการกระทำของโจทก์ที่ร่วมหลับนอนกับชายอื่น ย่อมแสดงให้เห็นอยู่ในตัวว่าการที่จำเลยนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะอันลามกนั้น ประชาชนทั่วไปไม่อาจเข้าถึงได้หากไม่รู้รหัสผ่านของจำเลย ทั้งการส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะอันลามกนี้ ก็เป็นการส่งในลักษณะเฉพาะเจาะจงไปยังบุตรสาวของโจทก์เท่านั้น มิได้เป็นการเผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไป ดังนั้น การกระทำของจำเลย จึงไม่อาจเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 14 (4) ได้

4.3 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นกฎหมายที่กล่าวถึงการชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจหรือความเสียหายต่อสิทธิ (ตามมาตรา 420) ซึ่งอาจปรับใช้ได้กับการระรานทางไซเบอร์เพียงบางกรณีเท่านั้น หากได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อให้ผู้ถูกระรานทางไซเบอร์เสียหาย แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นมักเป็นความเสียหายทางจิตใจ เช่น เกิดอารมณ์ เศร้า หดหู่ วิตกกังวล หรือเสียความเชื่อมั่นในตนเอง ลักษณะความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ เป็นความเสียหายที่กฎหมายกำหนดไว้ในลักษณะนามธรรม (ศันันท์กรณ โสทธิพันธุ์, 2558) ในเรื่องความเศร้าโศกเสียใจได้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2816/2528 วินิจฉัยว่าเป็นเพียงอารมณ์ที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความเสียหายตามกฎหมาย จึงไม่อาจเรียกร้องได้เพราะไม่มีบทกฎหมายใดที่บัญญัติให้สิทธิเรียกค่าเสียหายในเรื่องนี้ ส่วนความเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อีกประการหนึ่งคือ ความเสียหายต่อชื่อเสียงเกียรติคุณของบุคคลอื่นตามมาตรา 423 นั้น ต้องเป็นการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความที่ฝ่าฝืนต่อความจริง ซึ่งหากผู้ระรานทางไซเบอร์ได้ส่งข้อความผ่านเครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์หรือโพสต์ข้อความออนไลน์ โดยใช้ถ้อยคำหยาบคายหรือถ้อยคำเปรียบเทียบย่ำยีข้อความอันฝ่าฝืนต่อความเป็นจริงตามมาตรา 423 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 891/2557) จึงไม่สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย

5. ปัญหาในการดำเนินการทางกฎหมาย

ในการดำเนินการทางกฎหมายประสบปัญหาที่สำคัญคือ ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและเอาผิดกับการระรานทางไซเบอร์โดยเฉพาะ ไม่ครอบคลุมการระรานทางไซเบอร์ทั้งหมด ยังไม่มีการสร้างความเชี่ยวชาญหรือแนวทางปฏิบัติในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการระรานทางไซเบอร์ ผู้เขียนขอจำแนกสภาพปัญหา ดังนี้

5.1 การไม่มีคำจำกัดความในบริบทของกฎหมาย

ปัจจุบันยังไม่มีคำจำกัดความ หรือคำนิยามในตัวบทกฎหมายของคำว่า “การระรานทางไซเบอร์” หรือจะใช้คำว่า “การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์” หรือ “การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต” ไว้โดยชัดแจ้ง (Magdalena Marczak et al., 2010) และยังไม่มีคำจำกัดความของคำว่า “ผู้ตกเป็นเหยื่อไซเบอร์” หรือ “การตกเป็นเหยื่อทางอินเทอร์เน็ต” การที่ยังไม่มีคำจำกัดความ หรือคำนิยามย่อมเกิดอุปสรรคในการตีความกฎหมายเพื่อนำมาสู่การวินิจฉัยลงโทษผู้ระรานทางไซเบอร์

5.2 เจตนาของการกระทำ

เจตนากระทำเป็นหนึ่งในเกณฑ์หลักของกฎหมายอาญาที่ยังมีการถกเถียง เนื่องจากบางคนเรียกว่าเจตนาทางอ้อม หรือขาดเจตนา ซึ่งก็ไม่สามารถดำเนินคดีได้ เนื่องจากการตัดสินว่าเป็นความผิดทางอาญาได้ต้องกระทำโดยเจตนา (Eva Lievens, 2014) อีกทั้งกฎหมายว่าด้วย “การระรานทางไซเบอร์” หรือ “การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต” ควรปรับแก้ไขให้ไม่ละเมิดกระแสมกฎหมายว่าด้วยเสรีภาพในการพูด มีการอภิปรายอย่าง

ต่อเนื่องเกี่ยวกับสิ่งที่ทำให้การกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์แตกต่างจากเสรีภาพในการพูดหรือการแสดงออก กฎหมายจะต้องแยกความแตกต่างระหว่าง “เสรีภาพในการพูด” และ “การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต” ให้ชัดเจน ซึ่งมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งคิดว่าการเชื่อมโยงระหว่างถ้อยคำทั้งสองมีความละเอียดอ่อน (Alison V. King, 2010; Eva Lievens, 2014) เพราะหากผู้กระทำได้รับความคุ้มครองเรื่องเสรีภาพในการพูด ก็มีผลต่อการวินิจฉัยทางกฎหมายว่ามีความผิดหรือไม่ กล่าวคือ “เป็นสิทธิตามกฎหมายหรือเป็นการละเมิดผู้อื่น”

5.3 เกณฑ์อายุในการดำเนินคดีกับผู้กระทำ

“การละเมิดทางไซเบอร์” หรือ “การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต” มักจะเกิดขึ้นในกลุ่มเด็กและเยาวชน หากเป็นการกระทำในหมู่เด็กหรือเยาวชน ก็จะมีประเด็นเรื่องของเกณฑ์อายุในการดำเนินคดี ต้องพิจารณาจากการขาดวุฒิภาวะและการรับรู้ว่าพฤติกรรมบางอย่างถือว่าผิดกฎหมายหรือไม่ หากไม่สามารถดำเนินคดีได้ เพราะเรื่องของเกณฑ์อายุจะมีมาตรการอย่างไรที่จะทำให้เด็กหรือเยาวชนไม่กลับมากระทำความผิดซ้ำ ปัจจุบันยังไม่มีระบบกฎหมายที่กำหนดแนวทางไว้โดยเฉพาะ ผู้ที่ได้รับความเสียหายก็ยังไม่ได้รับการคุ้มครอง

5.4 การแสวงหาพยานหลักฐาน

ในบริบทของการละเมิดทางไซเบอร์ การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อบังคับใช้กฎหมายที่จะพิสูจน์ความผิดทำได้ยาก (Mans Svensson et al., 2012) ด้วยความซับซ้อนของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในสังคมปัจจุบัน จึงยากที่จะตรวจพบผู้กระทำการละเมิดทางไซเบอร์ ต้องพึ่งหลักฐานดิจิทัล ต้องมีการการเข้ารหัส ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงหรือสูญหายได้ง่าย อาชญากรไซเบอร์สามารถตั้งค่าคอมพิวเตอร์เพื่อทำลายหลักฐาน (Aiman El Asam et al., 2016) จึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการหาพยานหลักฐานเข้าสู่ชั้นพิจารณาคดี ต้องอาศัยความร่วมมือกับผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตและโซเชียลเครือข่าย เช่น Facebook, MySpace, Twitter และอื่นๆ แม้ผู้ให้บริการจะมีนโยบายต่อต้านการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต แต่การตรวจสอบตัวตนที่แท้จริงของผู้ใช้ยังทำได้ยาก (Aiman El Asam et al., 2016) ทำให้การกระทำหลายกรณีไม่สามารถดำเนินคดีได้

อีกทั้งปัจจุบันการเข้าถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ได้ง่ายสามารถใช้ชื่อปลอม และที่อยู่อีเมล ฉะนั้นเด็กอาจถูกคนอื่นรังแกโดยไม่รู้ตัวตนผู้รังแก ซึ่งมีหลายวิธีในการซ่อนตัวตนเมื่อใช้คอมพิวเตอร์และสามารถปิดบังที่อยู่ IP ทำให้ยากต่อการติดตามผู้กระทำผิด และรู้ถึงตัวตนผู้กระทำผิดที่แท้จริง ด้วยเหตุนี้ ผู้กลั่นแกล้งในโลกไซเบอร์จึงรู้สึก “ได้รับการปกป้อง” หลังหน้าจอโดยไม่ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ส่งผลร้ายต่อผู้ตกเป็นเหยื่ออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

5.5 เขตอำนาจศาลและการดำเนินคดี

เนื่องจากผู้กระทำการละเมิดทางไซเบอร์สามารถเกิดมาจากทุกที่ในโลก การฟ้องคดีปัจจุบันต้องตรวจสอบเรื่องเขตอำนาจศาล เช่น การดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดจากต่างประเทศที่ผู้เสียหายอยู่ในประเทศไทย เพราะโดยทั่วไปแล้วเขตอำนาจศาลหลักอยู่ที่เขตอำนาจของผู้กระทำความผิดหรือผู้โพสต์ (Sally M. Kift et al., 2010; Eva Lievens, 2014) มีระบบกฎหมายในแต่ละประเทศมีแตกต่างกัน (Aiman El Asam

et al., 2016) สำหรับเขตอำนาจศาลในประเทศไทย หากดำเนินคดีอาญาก็ต้องฟ้องต่อศาลที่ความผิดเกิดในเขตอำนาจ แต่สำหรับการกระทำความผิดทางไซเบอร์กฎหมายเรื่องอำนาจศาลอาจต้องแตกต่างจากคดีประเภทอื่น ทั้งยังต้องคำนึงถึงการได้ตัวผู้กระทำเข้ามาสู่กระบวนการพิจารณา เพราะหากพนักงานอัยการฟ้องต้องมีตัวจำเลยมาศาล (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7411/2556) และการพิจารณาคดีต้องกระทำต่อหน้าจำเลย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172) ซึ่งยังเป็นอุปสรรคในการดำเนินคดี

5.6 การเยียวยาผู้เสียหาย

ปัจจุบันยังไม่ได้กำหนดเรื่องการเยียวยาผู้เสียหายจากการถูกระรานทางไซเบอร์ คงมีเพียงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 และมาตรา 423 ที่ปรับใช้ได้แต่ก็ไม่ได้ครอบคลุมทุกกรณี ควรให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกค่าเสียหายทางจิตใจจากการถูกลั่นแกล้งรังแกและคุกคามบนสื่อออนไลน์ การกำหนดค่าเสียหายกับผู้ที่ถูกคุกคามทางไซเบอร์ควรมีการกำหนดเป็นพิเศษนอกเหนือจากค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องการละเมิด สอดคล้องกับการศึกษาของ ภควดี พรหมจรรย์ (2562) พบปัญหาเกี่ยวกับค่าเสียหายทางจิตใจ คือแม้ผู้ที่ได้รับความเสียหายทางจิตใจจากการถูกลั่นแกล้งรังแกบนสื่อสังคมออนไลน์นั้นอาจเรียกค่าเสียหายทางแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ได้แต่การที่จะได้รับค่าเสียหายตามมาตรานี้ได้นั้นจะต้องมีข้อเท็จจริงว่าผู้เสียหายต้องได้รับความเสียหายทางร่างกายประกอบด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5751/2544) แต่ด้วยบริบทการถูกลั่นแกล้งรังแกและคุกคามบนสื่อสังคมออนไลน์นั้นผู้เสียหายส่วนใหญ่จะได้รับเพียงความเสียหายทางจิตใจอย่างเดียวทำให้ไม่เข้าหลักเกณฑ์ที่จะเรียกค่าเสียหายได้

5.7 การกำหนดหลักเกณฑ์การเพิ่มโทษกรณีกระทำความผิดซ้ำ

จากการศึกษาของ ชาญวิทย์ พรนภดล (กรมส่งเสริมสุขภาพจิต. 2561) ได้กล่าวถึงผลการวิจัยขั้นต้น (preliminary) เรื่อง “ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการถูกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ ในระดับชั้น ม.1-3” ว่า เด็กไทยเกือบร้อยละ 80 มีประสบการณ์ถูกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ โดยร้อยละ 66 ถูกลั่นแกล้งอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง และอีก ร้อยละ 12 ที่ถูกลั่นแกล้งทุกวัน ซึ่งเป็นการถูกระรานทางไซเบอร์ซ้ำ ๆ และผู้ระราก็กระทำซ้ำ ๆ กฎหมายจึงต้องมีแนวทางการบังคับใช้สำหรับการกระทำครั้งที่สอง หรือครั้งต่อ ๆ ไป เช่น การลงโทษจำคุกหรือปรับตามอัตราโทษสูงสุดที่กฎหมายบัญญัติ หรืออาจลงโทษจำคุกจะต้องไม่รอลงอาญา และต้องคำนึงถึงมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำได้แก่ ศาลอาจคำสั่งยึดคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรืออุปกรณ์อื่นในการใช้โซเชียลมีเดีย (Social Media) และห้ามโซเชียลมีเดีย (Social Media) เป็นระยะเวลาหนึ่ง เป็นต้น

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การกระทำความผิดทางไซเบอร์ หรือการถูกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต ทำให้เป็นอันตรายมากกว่าการถูกลั่นแกล้งแบบเห็นหน้ากัน เพราะการถูกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตสามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลา กระทำได้ทั้งในและนอกประเทศ อาจพบเห็นเป็นจำนวนมาก ผู้ตกเป็นเหยื่อหรือใครก็ตามสามารถเข้าถึงอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และ

อินเทอร์เน็ตได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ แม้อยู่ที่บ้านถูกระรานทางไซเบอร์ได้ การถูกระรานทางไซเบอร์มีผลเสียต่อสุขภาพกายและจิตใจของผู้ถูกระทำ อาจนำมาสู่การทะเลาะวิวาทได้ แต่การดำเนินการทางกฎหมายยังไม่ได้รั้งคุ้มครองเท่าที่ควร เหตุผลสำคัญเพราะประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและเอาผิดกับการกระรานทางไซเบอร์โดยเฉพาะทั้งทางแพ่งและทางอาญา ทั้งยังมีความยากในการแสวงหาพยานหลักฐาน และภาครัฐยังไม่แนวทางแก้ไขไม่ให้มีการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต นอกจากอุปสรรคทางกฎหมายแล้วยังต้องมีอุปสรรคทางสังคมคือ ผู้ปกครองยังไม่ได้สร้างความเข้าใจให้รู้สึกว่าเป็นความรับผิดชอบหรือสอดคล้องการใช้สื่อโซเชียลของบุตรหลาน เด็กหรือเยาวชนที่ถูกกลั่นแกล้งไม่กล้าบอกผู้ปกครอง เพราะมีความกังวลว่าจะถูกห้ามไม่ให้ใช้โซเชียลมีเดีย (Social Media) ในอนาคต ปัญหาการกระรานทางไซเบอร์จึงอาจมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้น จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ต้องเร่งศึกษาเพื่อจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและเอาผิดกับการกระรานทางไซเบอร์ โดยเฉพาะ ทั้งทางอาญาและทางแพ่ง โดยมีการกำหนดคำนิยาม คำว่า “การกระรานทางไซเบอร์” หรือ “การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต” หรือ “การกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์” (cyberbullying) ในบริบทของกฎหมาย กำหนดเขตอำนาจศาล แนวทางการดำเนินคดี และกำหนดแนวทางเรื่องการเยียวยาผู้เสียหายจากการถูกระรานทางไซเบอร์

2. ในระหว่างยังไม่กฎหมายเฉพาะ ให้บังคับตามกฎหมายที่อยู่อย่างมีประสิทธิภาพ หากเป็นการกระทำความผิดครั้งที่ 2 หรือครั้งต่อ ๆ ไป ควรเพิ่มความรุนแรงในการบังคับใช้กฎหมาย เช่น กำหนดโทษสูงสุดตามกฎหมายทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ หรือจำคุกโดยไม่มีการรอลงอาญาไว้ก่อน ศาลอาจคำสั่งยึดคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรืออุปกรณ์อื่นในการใช้โซเชียลมีเดีย (Social Media) และห้ามการอุปกรณ์เหล่านี้เป็นระยะเวลาหนึ่ง เว้นแต่ใช้เพื่อการศึกษาหรือประกอบอาชีพ อาจใช้เป็นเครื่องยับยั้งและลดการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตได้

3. ผู้เสียหายต้องเก็บหลักฐานให้มากที่สุด และควรมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่สืบสวน มีวัตถุประสงค์ช่วยดำเนินการตามกฎหมาย ช่วยรวบรวมพยานหลักฐาน โดยเฉพาะหลักฐานดิจิทัลเนื่องจากต้องอาศัยผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะมาให้ความช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการถูกระรานทางไซเบอร์

4. ระบบกฎหมายควรอำนวยความสะดวกให้กับผู้เสียหายในการดำเนินการตามกฎหมาย เช่น มีแพลตฟอร์มในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทั้งทางแพ่งและทางอาญา กำหนดให้มีหน่วยงานคอยให้ความรู้ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินคดี เพื่อเป็นที่พึ่งให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการถูกระรานทางไซเบอร์

5. ผู้ปกครองและครูอาจารย์ควรเข้ามามีบทบาทในการติดตามดูแลพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้มากขึ้น เนื่องจากเด็กและเยาวชนยังขาดวิจารณญาณในการรับรู้ข้อมูลยุคดิจิทัล ทำให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมคอมพิวเตอร์ได้ง่าย ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ต้องมีการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจของเด็กและเยาวชนเมื่อถูกระรานทางไซเบอร์ และช่วยรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย

บรรณานุกรม

- กรุงเทพธุรกิจ. (2563). **เปิดความเสี่ยง 'รักออนไลน์' อินเลิฟแบบไหน ไม่ถูกหลอก.** ที่มา <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/865858>. (สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2565).
- กรมส่งเสริมสุขภาพจิต. (2561). **ป้องกันภัยใกล้ตัวลูกจาก Cyber bullying.** ที่มา <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=27717>. (สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2565).
- กรมส่งเสริมสุขภาพจิต. (2563). **บูลลี่ไม่ใช่เรื่องเด็ก ๆ ความรุนแรงที่รอวันปะทุ.** ที่มา <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=30150>. (สืบค้นเมื่อ 26 เมษายน 2565).
- คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2563). **ปัญหาโลก (ออนไลน์) แตก การคุกคามทางเพศบนโซเชียลมีเดีย.** ที่มา <https://www.law.tu.ac.th/seminar-summary-online-sexual-harassment/>. (สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2565).
- จิราภา พึ่งบางกรวย. (2563). **การรับรู้ความเสี่ยงและการแก้ปัญหาการถูกลั่นแกล้งบนพื้นที่ไซเบอร์ของกำลังพลในกองทัพบก.** วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 7, 21-36.
- ชาญวิทย์ พรนภดล. (2560). **ความชุกและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการถูกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ ในระดับชั้น ม. 1-3. อ้างใน เมธิณี สุวรรณกิจ, มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกลั่นแกล้งในสังคมออนไลน์.** วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 10, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560), 49-70
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2556). **คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคความผิดและลหุโทษ.** พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพฯ:วิญญูชน).
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). **หยุด Cyberbullying ถูกลั่นแกล้ง โจมตีผ่านโซเชียล คิดต่างได้ แต่ควรเคารพในความต่าง.** จาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1871781>. (สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2565).
- ภควดี พรหมจรรย์. (2562). **ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการถูกลั่นแกล้งรังแก และคุกคามบนสื่อสังคมออนไลน์.** สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. จาก <http://www.lawgrad.ru.ac.th/Abstracts/590>. (สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2565).
- มติของการประชุมคณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2562). **เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2562**
- เมธิณี สุวรรณกิจ. (2560). **มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกลั่นแกล้งในสังคมออนไลน์.** วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 10, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560), 49-70
- วีรวิชัย เลิศรัตน์ธำรงกุล. (2564). **การถูกลั่นแกล้งกันในพื้นที่ไซเบอร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: ความชุก วิธีการจัดการปัญหา และพฤติกรรมเสี่ยง.** วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 11, 1, (มกราคม – เมษายน 2564), 275-289
- ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์. (2558). **คำอธิบายกฎหมายลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรได้.** พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน).
- สุพล พรหมมาพันธุ์. (2019). **การขโมยอัตลักษณ์ : ภัยคุกคามแห่งโลกไซเบอร์ในศตวรรษที่ 21.** Royal Thai Air Force Medical Gazette, 65, 1, 49-58
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2561). **การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต (Scam).** จาก

- [https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/knowledge-sharing/articles/ความมั่นคงปลอดภัย/การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต-\(Scam\).aspx](https://www.etda.or.th/th/Useful-Resource/knowledge-sharing/articles/ความมั่นคงปลอดภัย/การหลอกลวงทางอินเทอร์เน็ต-(Scam).aspx). สืบค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2565.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). **Sextortion ข่มขู่กรรโชกทางเพศบนโลกไซเบอร์**. จาก <https://www.etda.or.th/th/Knowledge-Sharing/Sextortion-in-IFBL.aspx>. สืบค้นเมื่อ 28 เมษายน 2565.
- หยุด แสงอุทัย. (2546). **กฎหมายอาญา ภาค 2-3**. พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- Amnesty International Thailand. (2564). **Cyberbullying: การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์**. จาก <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/879/>. (สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2565)
- Amnesty International Thailand. (2564). **Cyberbullying: การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ที่คุ้นเคยแต่ไม่ควรคุ้นชิน**. จาก <https://www.amnesty.or.th/latest/blog/879/>. (สืบค้นเมื่อ 2 พฤษภาคม 2565)
- Aiman El Asam, Muthanna Samara. (2016). **Cyberbullying and the law: A review of psychological and legal Challenges**. *Computers in Human Behavior* 65, 127-141.
- Alison V. King. (2010). **Constitutionality of Cyberbullying Laws: Keeping the Online Playground Safe for Both Teens and Free Speech**. *Vanderbilt Law Review*. 63, 3, 848-884.
- Catarina Katzer, Detlef Fetchenhauer, Frank Belschak. (2009). **Cyberbullying: Who Are the Victims?**. *Journal of Media Psychology Theories Methods and Applications* 21, 1, 25-36.
- ChildLine. (2014). **ChildLine annual review: Under pressure**. from: <https://www.nspcc.org.uk/globalassets/documents/annual-reports/childline-review-under-pressure.pdf>. (Retrieved May, 10th, 2015)
- Del Siegle. (2010). **Cyberbullying and Sexting: Technology Abuses of the 21st Century**. *spring* 2010. 32, 2, 14-16.
- DM Smit. (2015). **Cyberbullying in South African and American schools: A legal comparative study**. *South African Journal of Education*, 35, 2, 1-11.
- Esther Calvete, Izaskun Orue, Ana Estévez, Lourdes Villardón, Patricia Padilla. (2010). **Cyberbullying in adolescents: Modalities and aggressors' profile**. *Computers in Human Behavior* 26, 1128-1135.
- Eva Lievens. (2014). **Bullying and sexting in social networks: Protecting minors from criminal acts or empowering minors to cope with risky behaviour?**. *International Journal of Law, Crime and Justice* 42, 251-270.
- Feinberg T., Robey, N. (2009). **Cyberbullying: School leaders cannot ignore cyberbullying but rather must understand its legal and psychological ramifications**. *The Educational Digest*, 74, 7, 26-31.
- Jaana Juvonen, Elisheva F. Gross. (2008) **Extending the School Grounds-Bullying Experiences in Cyberspace**. *Journal of School Health*. 78, 9, 496-505.

- Janis Wolak, Kimberly J. Mitchell, David Finkelhor. (2007). **Does Online Harassment Constitute Bullying? An Exploration of Online Harassment by Known Peers and Online-Only Contacts.** *Journal of Adolescent Health* 41, S51–S58.
- Katz, A. (2014). **The suffolk cybersurvey.** Retrieved on December, 15th, 2015 quoted in Aiman El Asam,
- Magdalena Marczak, Iain Coyne. (2010). **Cyberbullying at School: Good Practice and Legal Aspects in the United Kingdom.** *Australian Journal of Guidance and Counselling.* 20, 2, 182-193.
- Mans Svensson, Stefan Larsson. (2010). **Intellectual property law compliance in Europe: Illegal file sharing and the role of social norms.** *new media & society.* 14, 7, 1147–1163.
- Marilyn A. Campbell. (2005). **Cyber bullying: An old problem in a new guise? Australian.** *Journal of Guidance and Counselling* 15(1) p 68-76.
- Marilyn A. Campbell, Donna Cross, Barbara Spears, Phillip Thomas Slee. (2010). **Cyberbullying: legal implications for schools.**
from:[https://www.researchgate.net/publication/277830962 Cyberbullying_legal_implications_for_schools](https://www.researchgate.net/publication/277830962_Cyberbullying_legal_implications_for_schools). Retrieved May, 3rd, 2022.
- McCarthy, P., Rylance, J., Bennett, R., & Zimmermann, H. (2001). **Bullying: From backyard to boardroom (2nd ed.).** Sydney, Australia: The Federation Press.
- Natasha Pearce, Donna Cross, Helen Monks, Stacey Waters. (2011). **Current Evidence of Best Practice in Whole-School Bullying Intervention and Its Potential to Inform Cyberbullying Interventions.** *Australian Journal of Guidance and Counselling* 21, 1, 1-21
- Norma Ghamrawi, Khalil Al-Jammal. (2013). **Cyberbullying in schools: a new technique for an old practice! Leadership awareness versus school reality.** *Journal of Educational Research and Review* 2, 12, 246-253.
- Peter K. Smith, Jess Mahdavi, Manuel Carvalho, Sonja Fisher, Shanette Russell, Neil Tippet. (2008). **Cyberbullying: its nature and impact in secondary school pupils.** *Journal of Child Psychology and Psychiatry.* 49, 4, 376–385.
- Peter K. Smith, Katerina Ananiadou. (2003). **The Nature of School Bullying and the Effectiveness of School-Based Interventions.** *Journal of Applied Psychoanalytic Studies.* 5, 2, (April 2003) 189-209.
- Robert Slonje, Peter K Smith. (2008). **Cyberbullying: Another main type of bullying?.** *Scandinavian Journal of Psychology.* 49, 2, 147-154.
- Russell A. Sabella, Justin W. Patchin, Sameer Hinduja. (2013). **Cyberbullying myths and realities.** *Computers in Human Behavior* 29, 2703–2711.

- Sally M. Kift, Marilyn A. Campbell, Des Butler. (2010). **Cyberbullying in social networking sites and blogs: Legal issues for young people and schools.** *Journal of Law, Information and Science.* 20, 2, 60-97.
- Shari Kessel Schneider, Lydia O'Donnell, Ann Stueve, Robert W. S. Coulter. (2012). **Cyberbullying, School Bullying, and Psychological Distress: A Regional Census of High School Students.** *American Journal of Public Health.* 102, 1, 171-177.
- Susan P. Limber, Mark A. Small (2003). **State laws and policies to address bullying in schools.** *School Psychology Review.* 32, 3, 445-455.
- Tanya Beran, Qing Li. (2007). **The Relationship between Cyberbullying and School Bullying.** *Journal of Student Wellbeing* December 2007. Vol. 1, 2, 15-33.
- Yotaro Katsumata, Toshihiko Matsumoto, Masahiko Kitani, MA and Tadashi Takeshima. (2008). **Electronic media use and suicidal ideation in Japanese adolescents.** *Psychiatry and Clinical Neurosciences* 2008. 62, 744–746.